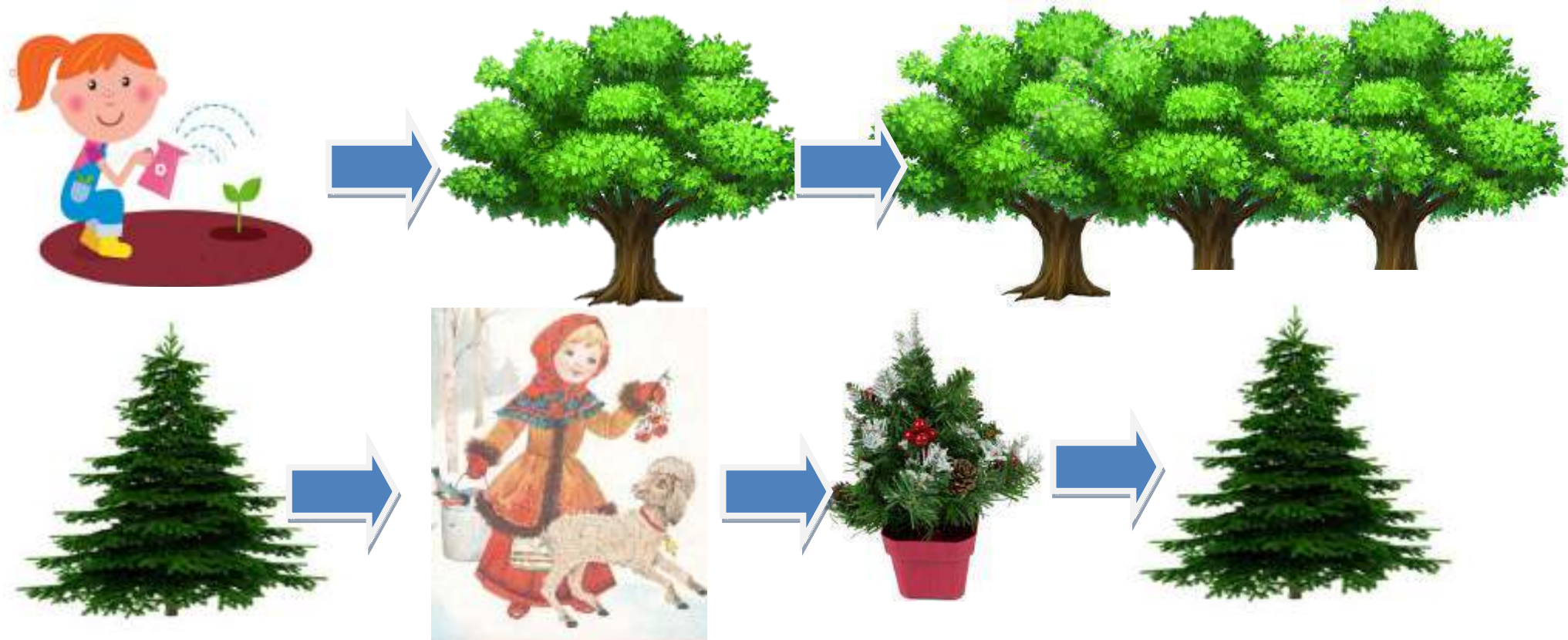

слухай історія та скажи, як би ти вчинив у цій ситуації:

Миколка та Артемко живуть поблизу лісу. Одного разу, під час прогулянки, вони дійшли до лісового озера, на якому плавали білосніжні лебеді, своєю красою птахи зачарували хлопців. А коли лебеді полетіли, хлопці роззирнулися та помітили, що навкруги брудно: розкидані пластикові пакети, бутилки, банки з консерв.

- Знов хтось відпочивав на вихідних, – промовив Артемко.
- Треба прибрати, – відповів Миколка.
- Та ні, я краще інше місце для відпочинку пошукаю, – сказав Артемко.
- А я приберу, – сказав Миколка, – перед лебедями соромно.

8. Поясни ланцюжки.

ЗВІРІ У НАШОМУ ЖИТТІ

1. Розглянь картинку, яких звірів ти помітив. Розкажи про особливості їх життєдіяльності.

2. Які четвероногі улюбленці є у тебе? Розкажи про них, зобрази. Як ти дбаєш про своїх «друзів».

3. Хто зображений на картинках? Як ти вважаєш, чому люди допомагають звірям?

ПТАХИ – ЧАСТИНА ПРИРОДИ

1. Розглянь картинку, які птахи зображені перед тобою? Охарактеризуй їх. Складіть казку про пригоди

Д
С

2. Скажи, які птахи цвірінькають, які гелгочуть, скрекочуть, каркають, тьохкають, курличуть.
3. Обведе **жовтим** олівцем перелітних птахів, **синім** – зимуючих, а **зеленим** – домашніх.

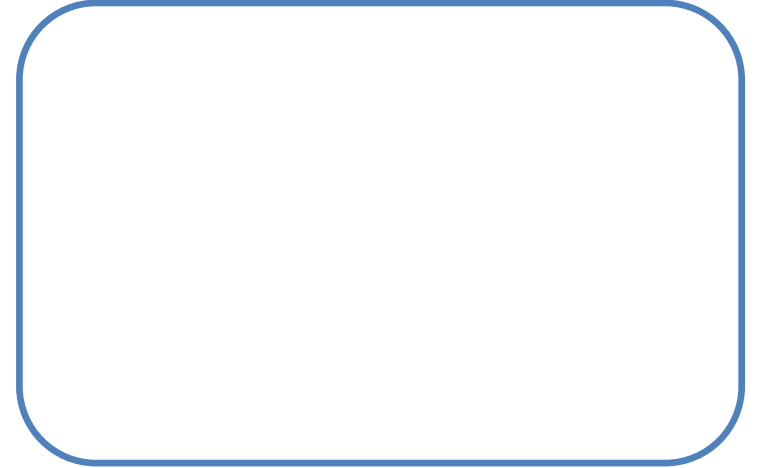
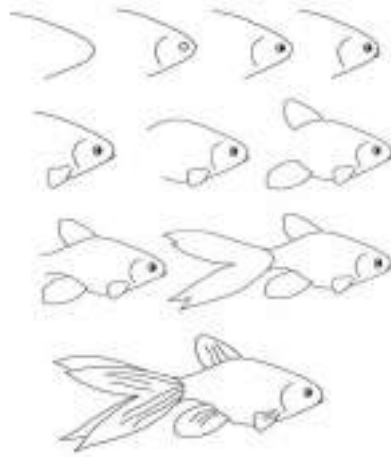

4. Розглянь картинки, як діти дбають про птахів. Склади невелику історію за мотивами однієї картинки.

ПІДВОДНІ МЕШКАНЦІ

1. Чи є акваріум у тебе вдома або у групі! Ти спостерігав, як поведуться рибки у ньому?
2. Розглянь рибки в акваріумі! Якого вони забарвлення? На кого схожі? Домалюйте рибку для акваріуму за зразком.

3. Розглянь картинки, розкажи про почуття рибок у даний момент.

4. Розглянь малюнок, на які геометричні фігури схожі рибки
5. Чи відомі тобі основні правила риболовлі? Розкажи про них

6. Поглянь, у якій воді доводиться жити рибкам. Намалюй для них чисте озеро.

ЯСКРАВИЙ СВІТ КОМАХ

1. Подаруй кожній комашці квіточку, поясни свій вибір.

2. Склади історія про пригоди комах.

3. Розглянь картинки, опиши комах зображених на них.

4.Розглянь картинку, скажи з якими комахами можна порівняти людину.

ГРИБИ НА ГАЛЯВИНІ

1. Ти любила збирати гриби? З ким ти ходеш до лісу по гриби?
2. Розглянь корзинки з грибами, яку б з них ти взяв до свого столу? Поясни.

3. Домалюй грибочки для їжачка та білочки, щоб їм було чим поласувати.

ДИТИНА У ДОВКІЛЛІ

1. Розглянь картинки, познач ті, на яких діти поводять себе гуманно по відношенню до природи.

2. Продовжи малювати екологічні знаки, які допоможуть зберегти природу

3. У твоїй школі учням доручили зняти фільм про природу. Долучайся також. Зобрази природне довкілля на пустому слайді.

4. Прикрась карту Європейського Союзу.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО ПІЗНАВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Екологічне виховання дітей – це складний та довготривалий процес, який потребує створення сприятливого середовища, комфортної освітньої атмосфери. «Я досліджую світ» – інтегрований курс, що передбачає пізнавальну, дослідницьку, практичну, творчу діяльність учнів початкової школи. Саме тому для педагога важливо на уроках «Я досліджую світ» створити сприятливе пізнавальне середовище для виконання різних робіт, набуття теоретичного та практичного досвіду, адже це стимулюватиме процес формування наукової картини світу.

Пізнавальне середовище – це світ, де кожній дитині надається право створювати власну картину світу на основі наявних у цьому світі можливостей. Це фактор життєдіяльності дитини, в якому на основі моделювання світу забезпечується соціальний розвиток особистості, творче ставлення до життя, центр світовідчуттів і світобачень дитини як основа творення власної картини світу, що дозволяє їй задовольняти потреби в контактах із соціальним довкіллям.

У процесі роботи із молодшими школярами необхідно застосовувати різні матеріали, які сприяють формуванню наукової картини світу: таблиці, схеми («Кругообіг води в природі», «Будова рослин», «Будова тварин» тощо), макети, моделі, настільно-друковані ігри, ребуси, головоломки. Доречним є використання матеріалів, що стимулюють розвиток пізнавальної активності учнів – дитячі енциклопедії, ілюстровані видання про навколишній світ («Рослини навколо нас», «Тварини», «Космос»), дитячі журнали («Колосок», «Пізнайко», «Світ цікавинок», «Наша планета земля») альбоми із зображеннями різних природних об'єктів, відео, аудіо записи. Також цікавим для молодших школярів буде знайомство із видатними науковцями, дослідниками, поетами, письменниками, акторами, які зможуть поділитися

власним досвідом, розповісти свою історію життя, своє бачення загальних проблем та світу в цілому.

У процесі екологічного виховання молодших школярів важливо проводити екскурсії до бібліотеки, театру, художніх виставок, музеїв; запрошувати до дитячого садочка представників пожежної інспекції, поліції, медицини, щоб розширити дитячий кругозір стосовно різних сфер життєдіяльності, навчити встановлювати зв'язки, комунікувати, набути необхідних знань для життя в суспільстві.

Класну кімнату також необхідно оформити належним чином, щоб інтер'єр сприяв розвитку дитячої пізнавальної активності: розмістити та щотижнево (щомісячно) змінювати тематичне оформлення. Відповідно до осередків Нової української школи укомплектувати освітнє середовище, а саме:

- Осередок читайлика (наповнити класну бібліотеку навчально-пізнавальною літературою), вести щоденник читача, в якому фіксувати цікаві факти про природу, суспільство тощо), обговорювати прочитане та ділитися досвідом.
- Осередок навчально-пізнавальної діяльності має на меті створення умов для спостереження та догляду за куточком живої природи, що передбачає фіксування змін, які відбуваються у житті рослин та тварин, покращення умов їх життя. Така робота забезпечує пізнавальний розвиток дитини (можливості для експериментування з природним матеріалом, систематичних спостережень за об'єктами живої та неживої природи, самостійної постановки запитань та пошуку відповіді на них), її естетичного розвитку (сприймання краси природи, різноманітності її форм та барв); формування моральних якостей та екологічно грамотної поведінки дитини (цьому сприяє щоденний догляд за живими об'єктами та спілкування з ними, вправління у виробленні навичок природокористування). В осередку навчально-пізнавальної діяльності можна розмістити календар погоди, який учні вестимуть самостійно, така робота стимулює до розвитку спостережливості, діти активно помічають зміни навкруги, емоційно

сприймають негаразди з рослинами і тваринами, засуджують негативні дії однолітків і дорослих, які шкодять довкіллю тощо.

- Осередок юного дослідника передбачає відведення місця для дослідів: пророщування насінин, цибулини; експериментування з рідинами, корисними копалинами тощо. Тому такий осередок бажано забезпечити наступним інвентарем: дощечки, колбочки, пробірки, пластикові склянки, палички, лопатки. Експериментування з речовинами та матеріалами допомагає учням краще пізнати навколишнє середовище, встановити причино-наслідкові зв'язки, що є основою формування наукової картини світу.
- Осередок школяра має містити освітнє обладнання, яке допоможе комфортно навчатися: парта-трансформер, стілець, навчальне приладдя тощо.
- Осередок творчості передбачає наявність матеріалів для креативного розвитку дітей: альбоми, фарби, олівці, кольоровий картон. Свої уявлення про світ учні можуть зобразити на папері: малюнок, аплікація, розповідь, вірш, твір.
- Тематичний осередок: використання плакатів «Природа рідного краю», «Тварини», «Птахи», «Риби», «Звірі», «Довкілля», «Мої друзі», «Театр», «Кіно», «Світ професій» тощо. Зміна тематики допоможе учням детальніше дізнатися інформацію, проаналізувати її та встановлювати зв'язки між різними системами «природа – людина», «людина – соціум», «соціум – природа» тощо.

Пізнавальне середовище допоможе дитині швидше зрозуміти особливості природного та соціального довкілля, встановлювати причино-наслідкові зв'язки між ними, розширювати панорамність мислення, творчо підходити до виконання завдань, тобто сформувати в учнів наукову картину світу.

Таким чином, створення сприятливого пізнавального середовища на уроках «Я досліджую світ», активне залучення дітей до роботи в осередках під

час занять допоможе вчителів цілісно сформувати образ світу та науково обґрунтувати його.

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ

Метою сучасної освіти є становлення особистості, як висококультурної, розвиненої та творчої, яка здатна до самоосвіти й саморозвитку. Можливість здобути відповідний досвід і уміння надає проектна діяльність, яка є інструментом, що створює унікальні передумови для розвитку ключових компетенцій (соціальних, полікультурних, інформаційних, комунікативних тощо) і самостійності особистості в досягненні нового.

Проектна технологія у освітню діяльність почала широко впроваджуватися ще на початку минулого століття. Її розробниками вважаються Дж. Дьюї, У. Кілпатрік, Е. Коллінгз, саме вони запропонували структуру цієї технології, визначили основні завдання, які він має розв'язувати та етапи реалізації.

Термін «проект» означає план, задум, організацію, влаштування, заснування будь-чого, так би мовити, праобраз певного об'єкта, виду діяльності тощо (Онопрієнко, Кондратюк, 2007). Проектування – це конкретна діяльність, вона є концептуально обумовленою та технологічно забезпеченою, спрямованою на створення образу бажаної у майбутньому системи. Метод проектів – є певною дидактичною категорією, сукупністю спеціальних прийомів для оволодіння певною галуззю знань, шляхом пізнання, способом організації процесу пізнання (Онопрієнко, Кондратюк, 2007). А. Міщенко обґрунтовує метод проектів як спосіб організації поетапної практичної діяльності педагога і дітей задля досягнення мети, яка визначена проблемою даного проекту. Н. Дятленко розглядає його як систему навчання, гнучку модель організації навчального процесу, орієнтовану на творчу самореалізацію особистості дитини, розвиток її інтелектуальних та фізичних можливостей,

вольових якостей і творчих здібностей в процесі створення нового продукту (Дятленко, 2005).

У педагогічній думці проектна діяльність вважається способом організації освітнього процесу, який заснований на активній взаємодії, творчій співпраці педагога та учнів у процесі поетапної реалізації поставлених завдань. Характерними ознаками проектної діяльності є: визначена конкретна мета та завдання, поетапність реалізації, практична спрямованість, активна співпраця всіх учасників, використання знань з різних галузей (мовної, природничої, математичної, мистецької, технологічної та ін.), командна робота, яка стимулює дитину до самореалізації, спрямованість на практичний, соціально-значимий результат.

На наш погляд, проектна технологія – це педагогічна технологія, яка спрямована на розвиток пізнавальних процесів учнів, базується на задоволенні їх цікавості та інтелектуальних потреб, забезпечує соціальний, природничий, математичний, мистецький розвиток, тобто сприяє формуванню всебічно розвиненої, компетентної особистості.

Суть використання проектної технології на уроках «Я досліджую світ» полягає у комплексному застосуванні теоретичних знань та реалізації практичних умінь, навичок для вирішення поставлених завдань. Основною цінністю проектної діяльності є її орієнтація на визначений кінцевий результат. Проектна діяльність учнів спрямована на розвиток в них пізнавальних навичок, інтересів, стимулює пізнавальний розвиток, уміння орієнтуватися в інформації, аналізувати, порівнювати, співставляти її, використовувати здобуті знання на практиці, набуттю «м'яких навичок» (командній роботі, взаємодії з іншими, комунікації, налагодженню творчої, сприятливої атмосфери), а це є основою формування наукової картини світу.

Особистість виховується у процесі діяльності. Тому застосування проектної технології у початковій школі має на меті стимулювання інтересу дітей до певних проблем та розв'язання їх через практичну діяльність. Під впливом середовища та спеціально організованих умов саме у діяльності

формуються певні риси особистості, які закріплюються у поведінці, вчинках та діях.

Використання проєктної діяльності у роботі з учнями початкової школи дає змогу побачити рівень осмислення дітьми отриманих теоретичних знань, опанування практичних умінь і вироблення необхідних навичок через занурення дітей у конкретні види практичної діяльності, які мають бути обов'язково пов'язані із вирішенням життєво важливих проблем. Адже сенс організації проєктної діяльності полягає саме у тому, щоб сформувати в учнів цілісний науковий образ світу через пізнання, дослідження, навчання, тісну співпрацю та обмін досвідом, застосування знань у різних життєвих ситуаціях (Голубченко, 2007).

На уроках «Я досліджую світ» (програми О. Савченко, Р. Шиян) пропонуються такі види проєктів для молодших школярів:

- *Прикладні* (мають визначену структуру взаємодії учасників, кожен з яких виконує певну функцію). Результат проєкту обов'язково втілюється в матеріальну форму та зорієнтований на соціальні інтереси самих учасників, спрямований на впровадження в практику. Орієнтовні теми: «Допоможемо друзям-птахам», «Клумба на шкільному подвір'ї», «Подарунок однокласнику» тощо.
- *Рольові (ігрові)*. Учасники виконують певні ролі, які обумовлені характером та змістом проєктів. У проєктах засобами гри імітуються соціальні або ділові відносини. Результати роботи намічаються на початку, проте повністю виявляються лише в самому кінці проєкту. Орієнтовні теми: «Школа 100 років тому», «Старовинні весняні свята українців», «Вчимося працювати в команді», «Раптом трапиться пожежа», «Познайомимо зі школою майбутніх першокласників» тощо.
- *Ознайомлювально-інформаційні*. Проєкти спрямовані на збір інформації про певний об'єкт чи явище. Передбачається ознайомлення широкого загалу (учнів іншого класу, школи, батьків) з цією інформацією, її аналіз та узагальнення фактів. Орієнтовні теми: «Історія одного винаходу», «Як

доглядати за домашніми тваринами», «Коли порушуються наші права?», «Шкідливі звички» тощо.

- *Мистецькі (творчі).* Домінуючим аспектом проєктів є відповідне оформлення та презентація результату. Такі проєкти не мають чіткої структури спільної діяльності учасників, вони плануються залежно від жанру кінцевого результату та його представлення. Однак оформлення результату проєкту потребує чіткої структури обраної форми у вигляді сценарію, статті, репортажу, газети, виставки та ін. Орієнтовні теми: «Мое слово про Україну», «Символіка нашого класу», конкурс «Пісня – душа народу», фотовиставка «Як ми мандрували лісом» тощо;
- *Дослідницько-пошукові.* Діяльність учнів спрямовується на вирішення проблеми, результат якої заздалегідь невідомий. Проєкти за своєю структурою максимально наближені до наукових досліджень. Складаються з таких етапів: постановка проблеми; формулювання гіпотези; планування та розробка дослідницьких дій; збір інформації, її аналіз та узагальнення; підготовка та оформлення результату проєкту; публічна презентація результату; рефлексія, висновки. Орієнтовні теми: «Як з'явилися школи», «Як «розмовляють» тварини?», «Які рослини повинні бути у навчальному кабінеті?», «Як писали наші предки» тощо (Савченко, 2020), (Шиян, 2020).

Проєкти розрізняють за спрямованістю та змістом (пізнавальні, художньо-творчі, суспільно-корисні, екологічні, соціальні, здоров'язберігаючі). В організації проєктної діяльності існують певні етапи, кожен з яких передбачає розвиток певних здатностей, якостей, умінь, здібностей, які сприяють цілісному формуванню наукової картини світу (табл. 2).

Таблиця 2.

Етапи організації проєктної діяльності

<i>Назва етапу</i>	<i>Можливості етапу щодо формування наукової картини світу</i>
Етап підготовки	Формування інтересу до природного середовища, суспільно-корисних справ, аналізу досвіду проблем.